

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****NEBİ SEYHAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/27882
Karar Tarihi : 27/10/2021

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekilli : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekilli : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Raportör : Ayhan KILIÇ
Başvurucu : Nebi SEYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir kamu kurumu aleyhine verilmiş mülkiyete ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/8/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığımıza gönderilmiştir.

7. İkinci Bölüm tarafından 29/6/2021 tarihinde yapılan toplantıda niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1948 doğumlu olup Antalya'da ikamet etmektedir.

10. Başvurucunun Antalya'nın Ahatlı Mahallesi'nde kâin 4315 ada 1 parsel numaralı taşınmaz üzerinde 180 m² bina alanı olan bir gecekondusu bulunmaktadır. Muratpaşa Belediyesi (Belediye) Meclisince 8/3/2002 tarihli ve 166 sayılı kararla kabul edilen ıslah imar planında taşınmazın bulunduğu ada *kota adası* olarak görülmektedir. Başvurucu 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondü Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'dan yararlanmak üzere Belediyeye müracaat etmiştir. Belediye tarafından yemimli özel teknik büro kaydının bulunmadığı ve başvuru tarihi itibarıyla üzerine kayıtlı başka bir taşınmazın olup olmadığının incelenmekte olduğu gerekçeleriyle başvurunun hak sahipliği hakkında karar verilmemiştir. Başvurucunun beyanına göre aynı mahalledeki 176 kişiyle ilgili olarak tahsis işlemi yapılmıştır.

11. Başvurucu, Belediyenin karar almamasını hak sahipliği talebinin reddi biçiminde yorumlayarak bu işleme karşı 2005 yılı içinde -ancak dosyadan tam olarak anlaşılabilen bir tarihte- Antalya 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) E.2005/1395 sayısına kayden dava açmıştır.

12. Bu arada Belediye Encümenince 4/4/2006 tarihli kararla Zeytinköy Gecekondü Ölleme Bölgesi'nde 6536 ada 5 parsel numaralı taşınmazdan 257 m²'lik hissenin 32.125 TL bedel karşılığında tahsis edildiği, bunun 4 yılda ve 12 eşit taksit hâlinde ödenmesi gerektiği hususu başvurucuya bildirilmiştir.

13. Başvurucu 17/4/2006 tarihli dilekçeyle bu tahsis işlemine itiraz etmiştir. Başvurucu; bunun bir tahsis işlemi değil taşınmazın yeniden kendisine satılması işlemi olduğunu, diğer 176 kişiye nasıl bir muamele yapılmışsa aynıının kendisine de uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Dilekçede başvurucu; diğer kişilerin 2.000 TL yatırarak kooperatif üyesi yapıldığını ve birer bağımsız bölüm almaya hak kazandıklarını, bunun karşılığında taksitle 7.500 TL yatırma yükümlü altına girdiklerini ifade etmiştir. Dilekçede ayrıca diğer kişilerin uygun fiyatla daire sahibi olmaları sağlanırken kendisine şehrin dışında ve yüksek bir bedelle taşınmaz tahsis edilmesinin hakkaniyete uygun olmadığını vurgulamıştır. Belediyece 25/4/2006 tarihli işlemle Zeytinköy Gecekondü Ölleme Bölgesi'ndeki tahsis iptal edilmiş ve başvurucu tarafından açılan davanın neticesinin beklenmesine karar verilmiştir. Başvurucu 25/4/2006 tarihli kararın iptali istemiyle dava açmış ise de İdare Mahkemesininin 28/6/2007 tarihli kararıyla dava reddedilmiştir. Anılan karar, Danıştay Altıncı Dairesininin 6/10/2009 tarihli kararıyla onanmıştır.

14. İdare Mahkemesi E.2005/1395 sayılı dosyada 31/5/2006 ve 30/11/2006 tarihlerinde ara kararı vererek başvurucuya tahsis yapılmamasının gerekçesini davalı idareden sormuştur. Ancak davalı idare gereken bilgi ve belgeleri İdare Mahkemesine göndermemiştir.

15. İdare Mahkemesi 8/3/2007 tarihli kararla başvurucunun hak sahipliğinin kabul edilmemesine ilişkin işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun ihtilaf konusu parselde 10/11/1985 tarihinden önce inşa edilmiş gecekondusunun olduğunun ve başvuru tarihi itibarıyla üzerinde kayıtlı ev yapmaya müsait taşınmazının bulunmadığının sabit olduğu ifade edilmiştir. Gerekçede; Belediye Meclisince 8/3/2002 tarihli ve 166 sayılı kararla kabul edilen ıslah imar planında *komut adası* olarak belirlenen ihtilaf konusu parselde işgal edilen yapı alanı büyüklüğünde hisse tahsisi yapılması gerektiği, gerekçesi açıklanmadan aksi yönde işlem tesis edilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Karar, Danıştay Altıncı Dairesinin 30/9/2009 tarihli kararıyla onanmıştır.

16. Başvurucu, beyanına göre İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli iptal kararının kesinleşmesinden sonra birçok defa kararın uygulanması için idareye başvurmuştur. Yine başvurucu 26/11/2015 tarihinde adına tahsis yapılması için Belediyeye müracaat etmiştir. Müracaat dilekçesinde, önceki kararla 4/4/2006 tarihli kararla kendisine tahsis edilen taşınmazı maddi imkânsızlıklardan dolayı satın alamadığını belirtmiş; mağduriyetinin giderilmesi için yeni bir tahsis yapılmasını talep etmiştir.

17. Belediye Encümeni 23/2/2016 tarihli kararla dosyanın Takdir Komisyonuna gönderilmesine karar vermiştir. Anılan kararda, İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli iptal kararına atıfta bulunularak başvurucunun yürürlükteki mevzuat çerçevesinde hak sahipliği yönünden gerekli araştırmanın yapılması ve bunun sonucunda Gecekondu Önleme Bölgesi'nden arsa tahsis edilmesi, tahsis edilecek arsanın miktarı, bedeli ve ödeme süreçlerinin saptanması gibi hususların belirlenmesi için dosyanın Takdir Komisyonuna gönderildiği belirtilmiştir.

18. Belediye 3/10/2016 tarihli yazıyla konuyla ilgili olarak işlemlerin devam ettiğini başvurucuya bildirmiştir. Anılan yazıda, Belediyenin taşınmazdaki hissesinin de paydaşlara satıldığı belirtilmiştir. Belediye Encümeninin 29/5/2018 tarihli kararıyla Ermenek Mahallesi Yamansız Gecekondu Önleme Bölgesi'nde 980 m² büyüklüğünde bir taşınmazın 215 m²'si 102.125 TL bedelle başvurucuya tahsis edilmiştir. Başvurucunun bu öneriyi de kabul etmediği anlaşılmıştır.

19. Başvurucunun mahkeme kararının gereği gibi uygulanmaması nedeniyle yaptığı şikâyet üzerine Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılığa 29/1/2018 tarihli yazıyla Muratpaşa Kaymaklığından (Kaymakamlık) 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesi talep edilmiştir.

20. Kaymakamlık, Muratpaşa Belediye Başkan Yardımcıları M.Ş. ve H.K. ile Emlak ve İstimlak Müdürü C.O. hakkında ön inceleme yapmıştır. Ön inceleme sonucunda 14/5/2018 tarihli kararla ilgililer hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun Belediye aleyhine açtığı dava devam etmekte iken yeminli özel teknik büro dosyasını Belediyeye ibraz ettiği ve bunun üzerine İdare Mahkemesi kararından önce başvurucunun hak sahipliğinin tanınarak 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca Zeytinköy Gecekondu Önleme Bölgesi'nde 6536 ada 5 parsel numaralı taşınmazdan 257 m²'lik hissenin 32.125 TL bedel karşılığında

kendisine tahsis edildiği belirtilmiştir. Kararda, İdare Mahkemesi kararından önce yapılan bu tahsisle İdare Mahkemesi kararının gereklerinin yerine getirildiği ifade edilmiştir. 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre gecekondunun bulunduğu arsanın hak sahibine tahsisi zorunluluğunun bulunmadığı vurgulanan kararda, Belediye tarafından yapılan tahsisin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Kararda ayrıca ihtilaf konusu parselde hisse tahsisi yapılan kişiler -ki hissedarlardan birisi Belediyedir- ile bir inşaat şirketi arasında kat karşılığı inşaat sözleşmesi yapıldığına işaret edilerek bu nedenle ihtilaf konusu parselde başvurucuya hisse tahsisi yapılmasının hukukten mümkün bulunmadığı görüşü açıklanmıştır. Kararda son olarak gecekondusu korunamayan hak sahibine başka bir yerde hisse tahsis edilmesinin kanuna uygun olduğu belirtilmiş, kamu görevlilerine atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

21. Başvurucu bu karara karşı Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinde (Bölge İdare Mahkemesi) itiraz yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 5/7/2018 tarihli kararla itirazı reddetmiştir. Bu karar 3/8/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 31/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Başsavcılık 4483 sayılı Kanun uyarınca izin şartının gerçekleşmemiş olması sebebiyle dosyanın işlemden kaldırılmasına 3/9/2018 tarihinde karar vermiştir.

24. Diğer taraftan başvurucu, İdare Mahkemesi kararının uygulanmaması nedeniyle 600.000 TL tazminat ödenmesi istemiyle 27/9/2016 tarihinde Belediyeye başvurmuştur. Başvurunun reddi üzerine İdare Mahkemesinde 26.000 TL tazminat ödenmesi istemiyle tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi 10/10/2017 tarihinde davayı süre aşımı gerekçesiyle usulden reddetmiştir. Ancak bu karar Konya Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 1/3/2018 tarihli kararıyla kaldırılarak davanın esasının incelenmesi için dosya İdare Mahkemesine geri gönderilmiştir.

25. Dosyayı yeniden ele alan İdare Mahkemesi 14/2/2019 tarihli kararıyla davayı esastan reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu adına iki kere tahsis yapıldığı hâlde başvurucunun bunları reddettiği vurgulanmış; başvurucu gecekondunun bulunduğu taşınmazı öz malı gibi değerlendirerek taşınmazın bedelinin ödenmesini talep etmiş ise de idarenin bir kusurunun bulunmadığı, bu nedenle tazminat isteminin reddi gerektiği belirtilmiştir.

26. İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusu, Bölge İdare Mahkemesinin 28/2/2020 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir.

27. Anılan karara ilişkin olarak başvurucu tarafından yapılan bireysel başvuru 20/5/2021 tarihli kararla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı, diğer şikâyetler yönünden ise başvurunun temellendirilemediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28. 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının 22/5/1986 tarihli ve 3290 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değişik (b) bendi şöyledir:

"Hazine, belediye, il özel idarelerine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün idaresinde olan veya bu Kanun uyarınca mülkiyetlerine geçen arsa veya araziler üzerinde, ıslah imar planları ile meydana getirilen imar parselleri içinde hak sahiplerine, yapılarının işgal ettiği arazi de dikkate alınarak ıslah imar planında getirilen ölçülere uygun şekilde arsa veya hisse tahsis edilir. Gecekondu muhafaza edilemeyen hak sahiplerine aynı bölgede veya diğer gecekondu ıslah veya önleme bölgesinde başka bir arsa veya hisse verilir. Tahsis edilen arsa veya hisselerin bedeli 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kanun veya 6/6/1984 tarih ve 3016 sayılı Kanuna göre tespit edilir."

29. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez ...

2. (Değişik: 2/7/2012-6352/58 md.) Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderleri, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatırılır. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

3. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem te-sis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkeme-de maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.

4. (Değişik: 21/2/2014-6526/18 md.) Mahkeme kararlarının süresi içinde kamu görevlilerince yerine getirilmemesi hâlinde tazminat davası ancak ilgili idare aleyhine açılabilir."

B. Uluslararası Hukuk

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakkaniyete uygun kanunla açık olarak makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

31. Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasa da öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hânel getirmez."

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre mahkemeye erişim hakkı, bir uyumsuzluğu mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (*Hornsby/Yunanistan*, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40). Bu açıdan Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında herhangi bir yargı kararının icrası, yargılamanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir (*Metaxas/Yunanistan*, B. No: 8415/02, 27/5/2004, § 25).

33. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır (*Burdov/Rusya*, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 34). AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir (*Apostol/Gürcistan*, B. No: 40765/02, 28/2/2007, § 54).

34. *Reisner/Türkiye* (B. No: 46815/09, 21/7/2015) kararına konu olayda, bir bankaya elkonulması işleminin yargı kararıyla iptal edilmesine rağmen bu bankanın üçüncü bir kişiye satışı nedeniyle söz konusu yargı kararının uygulanmaması söz konusudur. AİHM başvuruçunun dava açabilmekle birlikte iptal kararının icrasının mümkün olmadığını dikkati çekmiştir. AİHM'e göre yerel icra usulünün karmaşıklığı veya devletin bütçe sistemi, Sözleşme uyarınca bağlayıcı ve icra edilebilir yargısal kararların makul bir süre içinde icra edilmesini herkes için sağlama yükümlülüğünden devleti muaf tutamaz. Bu bağlamda fon ve diğer kaynak eksikliklerinin hüküm altına alınmış bir borcun ödenmemesi için gerekçe olarak gösterilemeyeceği vurgulanmıştır. AİHM olayda, sonradan hukuka aykırı olduğu tespit edilen idari bir eylem temelinde mülkiyetinden yoksun bırakılan başvuruçunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin hukuka dayalı olmadığı gibi aynı zamanda ölçsüz olduğu sonucuna varmıştır (*Reisner/Türkiye*, §§ 48-50).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

35. Anayasa Mahkemesinin 27/10/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruçunun İddiaları

36. Başvuruçunun, İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli kararının icra edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini; ayrıca lehine olan mahkeme kararını uygulamayan kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesinin de bu hakkın ihlaline sebebiyet verdiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kamula sınırlandırılabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılmasında toplum yararına aykırı olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

39. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ile fikri hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuru, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26).

40. Somut olayda 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca başvuru hakkı sahibi olduğu, İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli kararıyla tespit edilmiştir. Anılan madde uyarınca hak sahibine, yapılarının işgal ettiği arazi de dikkate alınarak ıslah imar planında getirilen ölçülere uygun şekilde arsa veya hisse tahsis edilmesi öngörülmektedir. Başvurucuya arsa veya hisse tahsis edilmesi imkânı tanıyan hak sahipliğinin mülk teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Genel İlkeler

41. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir (AYM, E.2017/16, K.2019/64, 24/7/2019, § 43).

42. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

43. Hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için ise devletin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olması gerekir. Nitekim Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde "*İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.*" denilmek suretiyle bu husus anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak hukuk güvenliğinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulması yeterli olmayıp yargı mercileri tarafından verilen kararların gecikmeksizin uygulanması da gerekir. Yapılan yargısal denetim neticesinde bir işlemin hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen işlemin iptali yönündeki kararın uygulanmaması, devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulmasını anlamsız hâle getirir. Zira hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2012/73, K.2013/107, 3/10/2013).

44. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoritelerine ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Arman Mazman*, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

45. Mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından Anayasa'nın 35. maddesi -Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere- mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfi ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır (*Züliye Öztürk*, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; *Bekir Yazıcı* [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71). Mülkiyet hakkı kapsamında nihai ve icrai nitelikteki bir yargı kararının uygulanmaması Anayasa'nın 35. maddesinde öngörülen hakkın korunmasına ilişkin söz konusu güvenceleri de ortadan kaldırmaktadır (*Erol Aksoy (2)* [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019, § 71).

46. Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkına yönelik nihai bir yargı kararının uygulanmamasının ihlale yol açtığı daha önce çeşitli kararlarında kabul etmiş ve ilgili mahkeme kararını uygulamakla görevli kamu makamlarının kararın uygulanmasını engellemesinin veya kararın uygulanması için gerekli özeni göstermemesinin Anayasa'nın 35. maddesinin ihlali anlamına geldiğini vurgulamıştır (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 55-75; *Mehmet Hocaoglu*, B. No: 2013/3207, 15/10/2015, §§ 59-74).

47. Ortaklığın giderilmesi davasında yargılama neticesinde satışına karar verilen taşınmazın yapılan ihale sonucu başvuru tarafından mülkiyetinin edinilmesinin söz konusu olduğu ve Tapu Müdürlüğüne ortaklığın giderilmesi davasında Hazinesin taraf olmaması sebebiyle tescil talebini reddettiği bir başvuruda Anayasa Mahkemesi, başvuru taşınmazın

ihale bedelini ödemediği ve tescilden önce mülkiyetini kazandığı hâlde ihale yoluyla edindiği taşınmazın Hazine'nin payı dışındaki diğer payları yönünden başvuru adına tescil işleminin yapılmamasının mülkiyet hakkına yapılan ölçsüz bir müdahale olduğu sonucuna varmıştır (*Necdet Çetinkaya*, B. No: 2013/7725, 24/3/2016, §§ 64-73).

48. *Ali Kayan* (B. No: 2015/9814, 20/3/2019) kararında da bir tescil davasında verilen kesinleşmiş bir yargı kararının başvuruca'nın tekrar dava açması istenerek 6 yıl 5 ay boyunca uygulanmamasının kanunilik ölçütü yönünden mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığı kabul edilmiştir (*Ali Kayan*, §§ 69-75).

49. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu *Erol Aksoy (2)* kararında, kamu alacağı'nın tahsili amacıyla başvuruca'ya ait bir medya grubunun satışına ilişkin *Tasaruf Mevduatı ve Sigorta Fonu* işlemini iptal eden mahkeme kararının uygulanmamasının Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (*Erol Aksoy (2)*, §§ 75-84).

III. İhalelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda İdare Mahkemesinin 2981 sayılı Kanun uyarınca başvuruca'ya hisse tahsis edilmesi isteminin reddine ilişkin Belediye işlemini iptal eden kararının uygulanmamasından şikâyet edilmektedir.

51. Öncelikle Belediye yönünden icra yükümlülüğü doğuran bir yargı kararının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir. İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli kararı incelendiğinde başvuruca'nın tahsis talebinin zımnen reddine ilişkin işlemin iptal edildiği görülmektedir. İdari mahkemelerce iptal kararı verilmesi, idari işlemin hukuksal varlığını sona erdirir. Bununla birlikte idarenin, iptal edilen işlemin etkilerini gidermek için -gerekirse yeni bir işlem tesis etmek de dâhil olmak üzere- her türlü tedbiri alma yükümlülüğü doğar. Belediyenin bu yükümlülüğünün dayanağı kuşkusuz Anayasa'nın emredici nitelikteki 138. maddesinin dördüncü fıkrası hükümdür. Nitekim 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da işlemin tesis eden idarenin iptal kararının gereğini gecikmeksizin ve her hâlde kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde yerine getirmesi gerektiği hükme bağlanmaktadır. Dolayısıyla Belediye aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının bulunduğu açıktır.

52. İkinci olarak çözümlenmesi gereken mesele ise iptal kararının icra edilip edilmediğidir.

53. İptal kararının uygulanmasının anayasal olarak zorunlu olduğu hususunda duraksama bulunmamakla birlikte bazı hâllerde kararın ne şekilde uygulanacağı açık olmayabilir. Bu gibi hâllerde idarenin mahkeme kararının nasıl uygulanacağını belirleme hususunda belli ölçüde takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Bununla birlikte idarenin haiz olduğu bu takdir yetkisi hiçbir zaman işlemin uygulanmasından kaçınılacak bir yöntemin tercih edilmesini içermemektedir (*Şeyhmus Altuğrul*, B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 60).

54. İdare Mahkemesi kararının uygulanıp uygulanmadığının incelenmesinde davanın konusunun ve iptal kararının gerekçesinin tespiti önem taşımaktadır. İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli kararında davanın konusu "*başvuruca'nın Antalya ili Ahalî Mahallesi'nde kâin 4315 ada 1 parsel numaralı taşınmazdaki gecekondusu nedeniyle 2981*

sayılı Kanun kapsamındaki hak sahipliği başvurusunun reddine ilişkin işlem" biçiminde kurulmuş ve nihayetinde de bu işlemin iptaline hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde ise başvuruçunun kanunda aranan şartları taşıdığı tespiti yapıldıktan sonra Belediye Meclisince kabul edilen ıslah imar planında *konut adası* olarak belirlenen ihtilaf konusu parselde işgal edilen yapı alanı büyüklüğünde bir hissenin başvuruçuya tahsis edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

55. Görüldüğü üzere İdare Mahkemesi kararında özellikle başvuruçunun işgal ettiği parselde başvuruçuya hisse tahsisi yapılması gerektiği belirtilmiştir. Kaymakamlık ise başvuruçunun Belediye aleyhine açtığı dava devam etmekte iken başvuruçunun hak sahipliğinin tanındığını ve 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca kendisine Zeytinköy Gecekondu Önleme Bölgesi'nde 6536 ada 5 parsel numaralı taşınmazdan 257 m²lik hissenin 32.125 TL bedel karşılığında tahsis edildiğini belirtmiştir. Kaymakamlığa göre 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gecekondu bulunmuş arsanın hak sahibine tahsisi zorunluluğu bulunmamaktadır.

56. Mahkeme kararının aynen ifasının hukuki ve fiilî imkânsızlıklar sebebiyle mümkün olmadığı hâllerde aynen ifanın yerine ikame edilmek üzere farklı alternatiflerin geliştirilmesinin önünde anayasal bir engelin bulunmadığı belirtilmelidir. Ancak bir iptal kararını icra etmenin fiilen veya hukukten imkânsız olduğu olağanüstü koşullarda dahi idarenin söz konusu yükümlülüğü ortadan kalkmamaktadır. Aynen icranın önünde bu gibi engellerin mevcut olduğu durumlarda icra biçiminde değişikliğe gidilmesi mümkün olsa da bunun, ilgilinin yeniden yargıya başvurusuna gerek kalmayacak şekilde yapılmasına ve alternatif tedbirin kişiye sağlayacağı *tatminin aynen* icraya nazaran bariz bir nepsizlik içinde olmamasına özen gösterilmelidir. İdare, hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen tüm gayreti gösterdiğini ve kararı uygulama önündeki engellerin aşılamaz olduğunu ispatlamak zorundadır. İdare, bunun ardından ilgilie eski hâle getirme (*restitutio in integrum*) ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek söz konusu karara uyma iradesinde olduğunu açıkça ortaya koymalıdır (bazı farklarla birlikte bkz. *Erol Aksoy (2)*, § 53).

57. Kaymakamlığın gecekondu bulunmuş arsanın hak sahibine tahsisi zorunluluğu bulunmadığı biçimindeki tespitinin hukuki ve fiilî imkânsızlık hâline değil kanunun yorumlanmasına dayandığı not edilmelidir. Kaymakamlık, 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendini yorumlamış ve bu hükümden gecekondu bulunmuş arsanın hak sahibine tahsisi zorunluluğu bulunmadığı sonucunu çıkarmıştır. Kaymakamlığın bu değerlendirmesinin mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ilkesiyle açık bir biçimde çeliştiğini vurgulamak gerekir. İdare Mahkemesi kararında 2981 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri değerlendirilmiş, gecekondu bulunmuş ve ıslah imar planında *konut adası* olarak belirlenen taşınmazda başvuruçuya hisse tahsisi yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu karar Danıştay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Bu koşullarda Kaymakamlığın İdare Mahkemesi kararında ulaşılan bu sonuçla çelişecek bir değerlendirme yapması mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Mahkeme kararındaki yorumun yanlış olduğunun üstünülmesi o kararın gereğinin yerine getirilmemesini meşrulaştırmadığı gibi hukuksal yorum farklılıkları da hukuki ve fiilî imkânsızlık sebebi olarak da sunulamaz.

58. Öte yandan Belediyenin Zeytinköy Gecekondu Önleme Bölgesi'nde 6536 ada 5 parsel numaralı taşınmazda başvuruçuya hisse tahsis etmesinin İdare Mahkemesi kararından

Önceki bir tarihte gerçekleştiğine dikkat çekilmelidir. Ayrıca başvuru sahibinin tahsisin koşullarını ağır bulması sebebiyle yaptığı itiraz üzerine yine İdare Mahkemesi kararından önceki bir tarihte -25/4/2006 tarihinde- iptal edilmiştir. Dolayısıyla ihtilaf konusu kararın verildiği tarihte başvuru lehine tesis edilmiş bir tahsis işlemi bulunmamaktadır. Üstelik tahsisin iptaline ilişkin işlemde, İdare Mahkemesindeki derdest yargılamanın sonucunun beklenmesi vurgusu yapılmıştır. Kaymakamlık kararında bu hususun da hesaba katılmadığı gözlemlenmiştir.

59. Diğer taraftan Belediye İdare Mahkemesi kararından sonra yeni bir değerlendirme yapmamıştır. Oysa tahsis işleminin tesisinden ve iptalinden sonra verilen İdare Mahkemesi kararında başvurucuya geçekondunun bulunduğu parselde hisse tahsis edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda mahkeme kararından önceki bir tarihte yapılan ve yine karardan önce iptal edilen tahsis işleminden hareketle mahkeme kararının yerine getirildiği -tahsisin mahkeme kararını karşılamadığı da gözetildiğinde- söylenemez.

60. 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca gecikmesizin ve her hâlde kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde iptal kararının gereğini yerine getirmekle yükümlü olan Belediyenin başvuru sahibinin 26/11/2015 tarihli müracaatına kadar harekete geçmediği görülmektedir. İptal kararının gereğinin yerine getirilmesi Belediyenin anayasal yükümlülüğü olup kararın icrası için ilgilinin müracaatını beklemesine gerek bulunmamaktadır. Anayasa'nın 138. maddesi, İdare Mahkemesinin iptal kararının gereğinin Belediye tarafından kendiliğinden yerine getirmesini zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda Belediyenin 8/3/2007 tarihli iptal kararının tebliğ edildiği tarih ile başvuru sahibinin yeniden müracaatta bulunduğu 26/11/2015 tarihi arasındaki hareketsizliği Anayasa'nın 138. maddesini açıkça ihlal etmiştir.

61. Belediyenin yeni bir değerlendirme yapmamış olması karşısında kararın verildiği tarihte gerekçede belirtildiği şekilde uygulanma kabiliyetini yitirip yitirmediği anlaşılamamaktadır. Kaymakamlık kararında ihtilaf konusu parselde hisse tahsisi yapılan kişiler ile bir inşaat şirketi arasında kat karşılığı inşaat sözleşmesi yapıldığından bu parselde başvuru sahibine hisse tahsisi yapılmasının hukuken mümkün bulunmadığı belirtilmiş ise de anılan parseldeki hisselerin hangi tarihte tahsis edildiği ve kat karşılığı inşaat sözleşmesinin hangi tarihte imzalandığı açıklanmamıştır. 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında iptal kararlarının kural olarak en geç otuz gün içinde uygulanması gerektiği hükme bağlandığından kararın uygulanma kabiliyetinin -verildiği tarihte- bulunup bulunmadığı önem taşımaktadır. Soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararda bu konuda bir detaylandırma söz konusu değildir. Ayrıca diğer hak sahiplerinin haklarının başvuru sahibine nazaran neden üstün tutulduğu hususu da açıklanmamıştır. Kaymakamlık karardan anlaşıldığı kadarıyla kat karşılığı inşaat sözleşmesi yapılan parselde Belediyenin de hissesi bulunmaktadır. Belediyeye ait hisselerin başvuru sahibine tahsis imkânının -iptal kararının Belediyeye tebliğ edildiği tarihte- olup olmadığı da değerlendirilmemiştir. Bölge İdare Mahkemesi kararında da bu konularda bir değerlendirme yapılmamıştır.

62. Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesi gereken diğer bir mesele de başvuru sahibinin kararın uygulanmasını isteme hakkından feragat edip etmediğidir. Anayasa'nın hiçbir maddesi reşit ve irade sahibi bir bireyin lehine verilen bir mahkeme kararının icrasından feragat etmesini engellemektedir. Kişinin bir mahkeme kararının icrasından açıkça feragat etmesi ya da feragat iradesinin mevcut olduğunu gösteren olguların bulunması hâlinde kamu makamlarının kararı icra yükümlülüğünün devam ettiğinden söz edilemez. Bu bağlamda aynen ifanın mümkün olmadığı durumlarda idarenin sunduğu ve olayın koşulları

çerçevesinde makul görülebilen, açıkça nispetisizlikler içermeyen alternatif bir ifanın başvuru tarafından kabul edilmemesi feragat iradesi olarak yorumlanabilir.

63. Başvurucunun Belediye tarafından biri 4/4/2006 tarihinde, diğeri de 29/5/2018 tarihinde olmak üzere iki kere yapılan tahsis teklifini reddetmiş olması kararın icrasından doğan haklarından feragat ettiği şeklinde yorumlanamaz. Zira somut olayda aynen ifanın mümkün olmadığı, soruşturma makamlarınca ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmuş değildir. Ayrıca Belediyenin 4/4/2006 tarihli tahsis işlemiyle başvurucuya Zeytinköy Gecekondu Önleme Bölgesi'nde 6536 ada 5 parsel numaralı taşınmazın 257 m²lik hissesi 32.125 TL bedel karşılığında tahsis edilmiştir. Başvurucu 17/4/2006 tarihli dilekçeyle bu tahsis işleminin bakkaniyete uygun olmadığını belirterek buna itiraz etmiştir. Başvurucu sözlü edilen dilekçede aynı bölgede 176 kişiye sadece 2.000 TL peşinat ve ayrıca 7.500 TL taksit karşılığında tahsis yapıldığını belirtmiştir. Dolayısıyla başvurunun iddiasına göre söz konusu teklif ekonomik yönden avantajlı değildir. Bu durumda başvurunun teklif edilen taşınmazı kabul etmeyerek keyfi bir biçimde hareket ettiği söylenemeyecektir. Başvurucunun bu iddiasının gerçek olup olmadığı dosyadan anlaşılacakla birlikte Kaymakamlık kararında başvurunun 4/4/2006 tarihli teklifi kabul etmemesinde bu teklifin başvuru yönünden ekonomik bakımdan avantajlı olmamasının etkili olup olmadığı tartışılmamıştır.

64. Öte yandan Kaymakamlık kararından sonraki bir tarihte -29/5/2018 tarihinde- alternatif bir icra şekli olarak Ermenek Mahallesi Yamansız Gecekondu Önleme Bölgesi'nde yapılan tahsisin iptal kararı aynen icra edilseydi başvurunun elde edeceği yarara nazaran açık bir nispetisizlik içerip içermediği anlaşılacaktır. Belediye Encümeninin 29/5/2018 tarihli kararında buna dair bir açıklama bulunmamaktadır. Bu durumda Belediyenin 29/5/2018 tarihinde yapılan tahsisin *eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözüm olduğunu* gösterme yükümlülüğünü ifa etmediği değerlendirilmektedir.

65. Tüm bu koşullar gözctüldüğünde mahkeme kararının gereği gibi icra edilmediği, dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kararın İcrası Hakkında İhlal Edildiğine İtiskin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

67. Başvurucu, İdare Mahkemesinin 8/3/2007 tarihli kararının icra edilmemesi nedeniyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

68. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

69. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağıt olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir*

Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyeti İdare Mahkemesinin iptal kararının icra edilmemesine yönelik olduğundan iddianın adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan kararın icrası hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

70. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

71. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

72. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (*Filiz Fırat*, B.No:2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamaların dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması *mahkeme hakkı* kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde *mahkeme hakkı* da anlamını yitirecektir (*Mustafa Ekşi*, B. No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

73. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (*Arman Mazman*, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 65).

74. Somut olayda İdare Mahkemesinin 2981 sayılı Kanun uyarınca başvurucuya hisse tahsis edilmesi isteminin reddine ilişkin Belediye işlemini iptal eden kararının gereği gibi uygulanmadığı yukarıda tespit edilmiştir (bkz. §§ 50-65). Kararın gereği gibi uygulanmamasının aynı zamanda başvurucunun kararın icrası hakkını da ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

75. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

76. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

77. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması için gerekenlere hükmedilmesi, ayrıca maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

78. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

79. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

80. İncelenen başvuruda, mahkeme kararının icra edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve kararın icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlal idaresinin eylemsizliğinden kaynaklanmıştır.

81. Bu durumda kararın bir örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için Muratpaşa Belediyesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

82. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin idareye gönderilmesine hükmedilmesinin yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDELEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ve kararın icrası hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Muratpaşa Belediyesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/10/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN